

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ АВСТРІЇ

У статті розглядаються теоретичні засади розвитку вищої освіти Австрії. Розкрито, що система вищої освіти Австрії поділяється на три сектори. Австрія – це країна, яка витрачає величезні кошти на утримання кожного студента. Висвітлено, що вищі навчальні заклади Австрії наділені великими правами автономії. Однією з істотних переваг освіти в Австрії є висока кількість практики в навчальних програмах. Система вищої освіти Австрії відрізняється від системи освіти в Україні ще й тим, що процес навчання може тривати трохи довше передбаченого часу навчання. Вищі школи пропонують здобуття ступеня бакалавра та магістра. В університеті можна отримати ступінь бакалавра, магістра, а також учений ступінь PhD

Ключові слова: вища освіта, Австрія, студент, університет.

Австрія належить до країн із високим рівнем економіки, якісним освітнім рівнем та займає перше місце серед країн за витратами на навчання одного учня і водночас найвищим навантаженням (на особу) у галузі обов'язкової школи. Як зазначають українські і зарубіжні вчені такі, як Л. Антонюк, Н. Воскресенська, Б. Вульфсон, О. Матвієнко, В. Пилиповський, А. Сбруєва та інші на сьогоднішній день у Австрії сформована стабільна система освіти. Хоча необхідно зазначити, що освітня система країни постійно вдосконалюється і перебудовується, орієнтуючись на реалії життя – розширення освітніх обмінів, необхідність збереження високої якості промислових виробів і своєї частки на світовому ринку.

На державному рівні австрійський уряд створив такий освітній простір, який відкриває перспективи у освіті дітей упродовж життя, дає змогу основним школам (через автономію) формувати власний профіль, що забезпечує і гарантує якісну, відкриту, самостійну освіту та допомагає вирішувати проблеми через освітню консультацію та формувати школу, яка розвивається [1].

Аналіз окремих аспектів освіти Австрії висвітлений у працях Л. Баїка, І. Байа, М. Барни, Л. Ваховського, О. Вишневського, І. Воробець, Д. Герцюка, Г. Кемінь, Л. Кобилянської, І. Курляк, В. Моцюка, І. Петрюк, І. Прокоп, В. Стинської, Б. Ступарика та ін.

Австрія – країна високої європейської культури; держава має великий історичний досвід у галузі освіти (країна однією з перших у Європі 1774 року ввела обов'язкове початкове навчання). Л. Фаннінгер здійснила аналіз історичних даних про розвиток австрійської системи освіти, що дало змогу умовно виділити кілька етапів її розвитку: навчання і виховання в умовах римської державності на території сучасної Австрії; освіта на релігійній основі (після прийняття християнства і до кінця XVIII ст., сюди входить, зокрема, становлення німецькомовної педагогіки); педагогіка кінця XIX – початку XX ст. (освіта набуває світського характеру); австрійська середня освіта XX століття (виокремлення основної школи); від 1993 р. (прийняття 14-го нововведення до Федерального закону про організацію шкіл (1962) до сьогодні. Встановлено взаємозв'язок кожної ланки історії основної школи Австрії з соціальними, політичними, економічними й історичними умовами розвитку країни у відповідні історичні періоди [2].

Система вищої освіти Австрії поділяється на три сектори: університети та університети мистецтв; коледжі, в яких навчають викладачів і соціальних працівників; вищі школи. Всі університети Австрії знаходяться в державній власності. Оскільки всі основні вищі заклади освіти фінансуються з федерального бюджету, навчання для австрійських громадян є безкоштовним [3].

В австрійському суспільстві було принципове розуміння того, що педагогічна освіта є важливим аспектом культурного розвитку нації, що учитель, будучи постійним

провідником народної освіти, повинен сам володіти широким спектром ділових та фахових знань і вмінь. В австрійській системі підготовки педагогічних кадрів великий вплив мав філантропізм. А суттєвою ознакою з методичного погляду було усунення сократичного методу, хоча в деяких своїх проявах він продовжував існувати і надалі. У третьому – четвертому десятиліттях ХІХ ст. відбулися зміни, зокрема поширився догматизм, що призвело до певної “стерильності” у навчальному процесі. На професійну підготовку педагогічних кадрів великий вплив мали ідеї Й. Гербарта (формування в процесі навчання інтелектуальних умінь, уявлень, понять, теоретичних знань, виокремлення етапів навчання) та його послідовників (С. Адлера, Е. Ганнака, Р. Горніха, Ф. Діттеса, А. Дрбаля та ін.). Професія вчителя здобула престиж у зв'язку з дедалі більшим визнанням та утвердженням становища народної школи. Пройдений шлях з часу інституалізації та систематизації варто оцінити як очевидний прогрес. Це засвідчує процес вдосконалення навчальних підручників з викладання педагогіки: від простих (“Вимоги до шкільних наставників і учителів тривіальних шкіл”) до добре структурованих і змістовних навчальних книг та практичних методичних посібників [4].

М. М'яковський зазначає, що аналіз правового поля забезпечив можливість виявити тенденції та суперечності розвитку педагогічної освіти Австрії, виокремлення позитивного досвіду, який варто трансформувати у сучасній освітній практиці:

– розвиток якісної системи професійної підготовки вчителя може забезпечити лише власна держава за наявності ефективної освітньої політики;

– досвід Австрії підтверджує наявність так званого ефекту “довгої хвилі”, суть якого полягає в тому, що продумана система фінансової підтримки освіти дає результати через десятки років;

– єдність державної політики щодо загальноосвітніх шкіл і педагогічної освіти; – Австрія може бути прикладом ретельного збереження досвіду минулих років, відмови від критиканства й заперечення;

– задовго до дискусій про спрямованість навчально-виховного процесу в Австрії дійшли висновку про гуманістичний і демократичний характер освіти, врахування особливостей національного менталітету;

– заслуговує на увагу ідея генерального каталогу усіх австрійських бібліотек для учителів. Мова йде про своєрідне інформаційне забезпечення професійної підготовки;

– диференціація оплати праці учителів (так звана таблиця рангів) [5].

Однією з істотних переваг освіти в Австрії є висока кількість практики в навчальних програмах. В австрійських ВНЗ це співвідношення становить 50% теорії і 50% практики. Крім того, викладацький склад, як правило, наполовину складається із практикуючих топ-менеджерів. У цій країні вважається хорошим тоном бути головою компанії й у той же час викладати у ВНЗ, тому в Австрії викладають як професори-теоретики, так і керівники компаній, які використовують свої знання й навички в реальній роботі.

Якщо казати про фінансовий бік питання, то Австрія – це країна, яка витрачає величезні кошти на утримання кожного студента. Із розрахунку щорічних фінансів, що виділяються з федерального бюджету країни на одного студента, Австрія посідає четверте місце у світі.

Вищі навчальні заклади Австрії наділені великими правами автономії, відповідно, питання вартості безпосередньо залежить від самого навчального закладу й від того, є ВНЗ державним чи приватним [6].

Для системи освіти Австрії характерною є вертикальна диверсифікація (багатогалузевість) на середніх і старших рівнях середньої школи – паралельна структура різних типів шкіл, які пропонують різноманітні навчальні послуги. Зазначене не тільки забезпечує відповідність цих навчальних закладів культурним запитам громади, але, що більш важливо, впливає на процес навчання вчителів, яких готують у різних закладах освіти для різних типів шкіл. Окрім того, у таких закладах відрізняються типи програм,

тривалість навчання, кваліфікації і рівень кваліфікації вчителів. Численні заклади педагогічної освіти займають свою нішу на різних рівнях системи освіти (старша середня школа, неуніверситетський професійний рівень та університетський рівень) і є суб'єктами різного підпорядкування.

В Австрії хоч існує нагальна соціальна потреба навчання вчителів протягом усього життя, але післядипломна освіта для вчителів є необов'язковою. Навчання в інститутах післядипломної освіти є обов'язковим тільки для викладання за новими програмами, що потребує спеціального навчання вчителів (наприклад, запровадження викладання англійської мови в початкових школах для дітей 6-річного віку або запровадження ІКТ у молодшій середній школі) [7].

Щодо вивчення ІКТ, потрібно зазначити, що це питання розв'язується університетами та інститутами післядипломної освіти. Ці заклади докладають значні зусилля для того, щоб учителі переконалися в ефективності впровадження ІКТ у навчальний процес.

Навчальні програми безперервної освіти, які є частиною післядипломної освіти, на відміну від курсів підвищення кваліфікації, передбачають отримання свідоцтв чи дипломів, що й привертає більшу частину викладачів до програм безперервної освіти.

Інститути післядипломної освіти, педагогічні коледжі й університети (наприклад, відділи міжпредметних досліджень і дистанційної освіти) теж можуть надавати безперервну освіту. Відповідно до законодавства установи безперервної освіти повинні узгоджувати між собою програми, використовуючи наявні ресурси й об'єднуючи зусилля для співпраці. Ця вимога сприяла руху в напрямі від змагання до співробітництва та накопичення ресурсів (Gassner і Schratz, 2000). Отже, у той час, як педагогічні коледжі традиційно створюють цікаві навчальні схеми, університети лише нещодавно започаткували програми курсів за вибором.

Програми безперервної освіти пропонуються вчителям, які ще навчаються, а також тим, хто вже працює. Їх метою є підготовка викладачів до опанування нового (наприклад, міжкультурна освіта, інклюзивна освіта, ІКТ, освіта дорослих, громадянська освіта тощо). Особлива увага приділяється післядипломній освіті вчителів-наставників, які активно залучаються до педагогічної практики початківців.

Висновки. Проведений аналіз системи освіти Австрії дозволяє стверджувати, що вона вдосконалюється; вирішальну роль у цьому процесі відіграють певні чинники, серед яких – забезпечення умов підготовки вчителів у вищих педагогічних навчальних закладах, що відповідають сучасності, та підвищення кваліфікації педагогів у закладах післядипломної освіти [7].

Однак післядипломна освіта, як і безперервна, ще не має в Австрії такого вагомого значення, як повинні мати відповідно системності розвитку закладів освіти й окремих педагогів. Якщо школам доводиться функціонувати як автономним установам у період децентралізації, то післядипломна та безперервна освіта забезпечують розвиток окремих педагогів, а не системи освіти в цілому. Проте школи все ще лише регулюють ринок тренінгів, які пропонують заклади післядипломної освіти, замість того, щоб бути визначальним чинником в одержанні бюджетних коштів для “замовлення” професійного розвитку персоналу відповідно до їхніх бажань і потреб.

Зрозуміло, що система навчання Австрії може слугувати об'єктом критичних обговорень. Водночас результати проведеного дослідження показують, що система освіти організовується таким чином, що суттєве покращення результатів навчання стає цілком реальним. Доходимо висновку, що, урахувавши результати реформування педагогічної освіти у цій країні та умови, за яких проводяться реформи в системі підготовки вчителів Австрії, можна досягнути помітних сприятливих змін у системі шкільної та педагогічної освіти України [7].

Висновки. Система вищої освіти Австрії відрізняється від системи освіти в Україні ще й тим, що процес навчання може тривати трохи довше передбаченого часу навчання.

Строки виконання навчального плану залежать від самоорганізації та здібностей швидко сприймати й засвоювати отриману інформацію. Після закінчення середньої школи бажаючі можуть поступити або у вищі школи, або в університети. Вища школа відрізняється від університету незначно і є вузькопрофільним вищим навчальним закладом за типом українських інститутів. Вищі школи пропонують здобуття ступеня бакалавра та магістра. В університеті можна отримати ступінь бакалавра, магістра, а також учений ступінь PhD [6].

Використана література:

1. *Бондарєва А.* Тенденції технологічної освіти в Австрії [Електронний ресурс] / А. Бондарєва. – Режим доступу : http://library.udpu.org.ua/library_files/stud_konferenzia/2012_1/visnuk_15.pdf
2. *Фаннінгер Л. П.* Особливості профільного навчання в основній школі Австрії : автореферат дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Фаннінгер Людмила Павлівна. – Тернопіль, 2008. – 20 с.
3. *Пірус Анна-Марія Петрівна.* Вища освіта в Австрії: особливості начального процесу та реалізація вмінь студентів [Електронний ресурс] / Анна-Марія Петрівна Пірус. – Режим доступу : http://iful.at.ua/Konferencija/i_Kuzenko_U_I_s_Pirus_stattja.pdf
4. *М'яковський М. Є.* Педагогічна освіта Австрії XIX – початку XX ст. : автореферат дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Михайло Євстахович М'яковський. – Тернопіль, 2009. – 21 с.
5. *М'яковський М. Є.* Юридичні аспекти розвитку освіти в Австрії періоду кінця XVIII – XIX ст. / М. Є. М'яковський // Педагогічний альманах. – 2011. – Випуск 12. – Частина 3. – С. 284-292.
6. Особливості вищої освіти в Австрії [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://osvita.ua/abroad/higher_school/austria/42231/
7. *Карташова Л. А., Бендерець Н. М.* Досвід реформування систем педагогічної освіти в Австрії Австрії [Електронний ресурс] / Л. А. Карташова, Н. М. Бендерець. – Режим доступу : http://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/17/statti/kartashova.htm

References:

1. *Bondarjeva A.* Tendentsii tekhnolohichnoi osvity v Avstrii [Elektronnyi resurs] / A. Bondarjeva. – Rezhym dostupu : http://library.udpu.org.ua/library_files/stud_konferenzia/2012_1/visnuk_15.pdf
2. *Fanninher L. P.* Osoblyvosti profilnoho navchannia v osnovnii shkoli Avstrii : avtoreferat dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.01 – zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky / Fanninher Liudmyla Pavlivna. – Ternopil, 2008. – 20 s.
3. *Pirus Anna-Mariia Petrivna.* Vyshcha osvita v Avstrii: osoblyvosti nachalnoho protsesu ta realizatsiia vmin studentiv [Elektronnyi resurs] / Anna-Mariia Petrivna Pirus. – Rezhym dostupu : http://iful.at.ua/Konferencija/i_Kuzenko_U_I_s_Pirus_stattja.pdf
4. *Miaskovskiy M. Ye.* Pedahohichna osvita Avstrii KhKh – pochatku KhKh st. : avtoreferat dys. ... kand. ped.nauk : spets. 13.00.01 – zahalna pedahohika ta istoriia pedahohiky / Mykhailo Yevstakhovych Miaskovskiy. – Ternopil, 2009. – 21 s.
5. *Miaskovskiy M. Ye.* Yurydychni aspekty rozvytku osvity v Avstrii periodu kintsia XVIII – KhKh st. / M. Ye. Miaskovskiy // Pedahohichniy almanakh. – 2011. – Vypusk 12. – Chastyna 3. – С. 284-292.
6. Osoblyvosti vyshchoi osvity v Avstrii [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : http://osvita.ua/abroad/higher_school/austria/42231/
7. *Kartashova L. A., Benderets N. M.* Dosvid reformuvannia system pedahohichnoi osvity v Avstrii Avstrii [Elektronnyi resurs] / L. A. Kartashova, N. M. Benderets. – Rezhym dostupu : http://www.narodnaosvita.kiev.ua/Narodna_osvita/vupysku/17/statti/kartashova.htm

Кучай О. В. Теоретические принципы развития высшего образования Австрии.

В статье рассматриваются теоретические основы развития высшего образования Австрии. Раскрыто, что система высшего образования Австрии делится на три сектора. Австрия – это страна, которая тратит огромные средства на содержание каждого студента. Освещены, что высшие учебные заведения Австрии наделены большими правами автономии. Одной из существенных преимуществ образования в Австрии является высокое количество практики в учебных программах. Высшие школы предлагают получение степени бакалавра и магистра. В университете можно получить степень бакалавра, магистра, а также ученую степень PhD.

Ключевые слова: высшее образование, Австрия, студент, университет.

Kuchay O. V. Theoretical principles of development of higher education of Austria.

The article lights up theoretical principles of higher education in Austria. Revealed that the higher education system in Austria is divided into three sectors. Austria - a country which spends huge amounts of money for the maintenance of each student. Deals that Austrian universities are endowed with great human autonomy. One of the significant advantages of education in Austria is the high number of practices in training programs.

Austrian higher education system is different from the education system in Ukraine by the fact that the learning process may take a little longer training time provided. Terms of performance depend on the curriculum of self and ability to quickly perceive and absorb the information. After graduating from high school or anyone can enroll in high schools or universities. Graduate School of the University of slightly different and is a highly specialized institution of higher education for the type of Ukrainian institutions. High schools offer a degree of bachelor and master. The university can get a bachelor's degree, master's and a PhD scientist. Clearly, the education system of Austria can serve as the subject of critical debate. However, the results of the study show that the education system is organized in a way that significantly improve learning outcomes is quite real. Concludes that abides by the results of reforming teacher education in this country and the conditions under which the reforms in the system of teacher training in Austria, can achieve significant favorable changes in the school system and teacher education Ukraine.

Keywords: higher education, Austria, student, university.

УДК 37.013.42

Лехолетова М. М., Омері І. Д.

**СТАН СФОРМОВАНOSTІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРІГАЛЬНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ
У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ**

У статті уточнено сутність ключових понять здоров'язберігання; з'ясовано взаємозв'язок між професією соціального педагога і здоров'язберіганням; розкриті наслідки низького рівня здоров'язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів для їх професійної діяльності; проведений аналіз сучасного стану сформованості у майбутніх соціальних педагогів здоров'язберігання; запропоновані найбільш доцільні форми роботи з формування здоров'язберігальної компетентності.

Ключові слова: соціальний педагог, якості соціального педагога, здоров'язберігання, здоров'язберігальна компетентність, форми роботи, лекція, практичне заняття, тренінг, індивідуальні консультації, позааудиторна робота.

Складність вивчення сучасного стану сформованості здоров'язберігальної компетентності у майбутніх соціальних педагогів зумовлена специфікою їх професійної діяльності, в якій часто спостерігаються стресові ситуації через: високий рівень відповідальності за розвиток підлітків, що належать до групи ризику, активну міжособистісну взаємодію, підвищену емоційну напруженість тощо. Наслідками довготривалого професійного стресу соціальних педагогів є розвиток негативної самооцінки й негативного ставлення до роботи, що призводить до нервового перенапруження.

Наявність вищеперерахованих наслідків зумовлюють негативний вплив низького рівня здоров'язберігальної компетентності майбутніх соціальних педагогів, що вимагає вивчення та розв'язання даної проблеми як на науковому, так і на практичному рівнях.

Соціальний педагог у якого низький рівень здоров'язберігальної компетентності не може забезпечити своїм клієнтам необхідну допомогу, а саме: індивідуальний підхід, сформувати в них культуру здоров'я, усвідомлення важливості власного здоров'язберігання, оскільки для цього необхідний особистий приклад [1].